

Tartalom

Szeverényi Sándor – Várnai Zsuzsa: Előszó.....	7
Per Pippin Aspaas: Skandináv óriások vállán állva? Szellemi örökség Sajnovics János <i>Demonstratio Idioma Ungarorum et Lapponum idem esse</i> című művében ..	11
Kontler László: Egy felvilágosult reformer és három (ex-)jezsuita: Van Swieten, Hell, Kollár, Sajnovics – és a <i>Demonstratio</i>	35
C. Vladár Zsuzsa: A <i>Demonstratio</i> magyar nyelvtani forrásai	469
Kelemen Ivett: Az északi számi lelkész, Anders Porsanger jelentése Sajnovics Jánosról és a magyar helyesírásról.....	69
Mészáros Csaba: Az idegenség és az azonosság sémái valamint Sajnovics János Demonstrációjának kritikai fogadtatása.....	75
Tamás Ildikó: A számi viselet szerepe a kortárs vizuális kommunikációban	103

Előszó

A kötet címéül választott idézetben Kollár Ádám Pray Györgynek írt levelében Sajnovics Jánost Columbushoz és Vespuccsihoz hasonlítja (részleteket l. Kontler László tanulmánya ebben a kötetben). Sok tekintetben ez bizonyára túlzás, mégsem lehet azt mondani, hogy teljesen indokolatlan. Sajnovics János rendtársával, Hell Miksával olyat tett, ami a mai napig hatással van – többek között – a magyar nyelv eredetének kutatására és annak szerteágazó diskurzusára. 1770-ben valami olyasmi történt, ami most, több mint 250 évvel később is témát ad nem csupán nyelvészeknek, történészeknek, néprajzkutatóknak, hanem valamelyest még a közbeszédnek is.

Könnnyű kiszámolni: 2020-ban a 250. évfordulóját ünnepeltük annak, hogy Sajnovics János Demonstratiója, melyben *bizonyítja* a magyar és a „lapp”, vagyis a számi nyelv rokonságát, megjelent Koppenghágában. Ebből az alkalomból több konferenciát is rendeztek, és 250 év után először jelent meg magyarul a kopenhágai kiadás C. Vladár Zsuzsa és Szij Enikőnek köszönhetően. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya támogatásával a Nyelvtudományi Bizottság Uráli Nyelvészeti Munkabizottsága is konferenciát szervezett ebből az alkalomból *DEMONSTRATIO 250* címmel. A vírushelyzet miatt a konferenciára több halasztást követően 2021. október 21-én került sor a Nyelvtudományi Kutatóközpontban. A konferencia programjának összeállításában több szempont is szerepet játszott. A legfontosabb szempont az volt, hogy összehozza azokat a kutatókat, akik az elmúlt időszakban egymástól eltérő tudományterületeken foglalkoztak Sajnoviccsal és munkájával, legyen az irodalomtörténet, irodalom, nyelvészet, tudománytörténet, történettudomány, antropológia. Ahol fehér foltot találtunk, ott célirányosan kértünk fel előadót. A

Szeverényi Sándor – Várnai Zsuzsa (szerk.) 2023: „*a te Columbusod, Vespuccid*” - Tanulmányok Sajnovics Jánosról és a 250 éves Demonstratióról. *Studia uraloaltaica Supplementum* 12. 7–9.

második szempont az volt, hogy minél több releváns tudományterületet, megközelítési szempontot tudjunk beemelni a konferencia programjába. A harmadik szempont pedig, hogy teret adjunk annak is, hogy a „lappokat”, vagy a számikat ne csak valami muzeális, absztrakt tárgyként láttassuk, hanem megmutassuk, hogy a számik élnek és léteznek a mai napig, és kisebbségként alkalmazkodni képesek a 21. századi körülményekhez.

Jelen kötetben részben e konferencia előadásainak írott, több esetben bővített, átdolgozott változatát találja az olvasó, részben pedig hasonló témájú, de nem teljesen ugyanazt az anyagot tesszük közzé. A konferencia programja a következő volt:

Kontler László (Central European University Bécs/Budapest): Egy felvilágosult reformer és három (ex-)jezsuita tudós: Van Swieten, Kollár, Hell, Sajnovics és a *Demonstratio*

Kelemen Ivett (Debreceni Egyetem): A számi lelkész, Anders Porsanger jelentése Sajnovicsról és a magyar helyesírásról

Constantinovitsné Vladár Zsuzsa (ELTE, Budapest): A *Demonstratio* magyar grammatikai forrásai

Per Pippin Aspaas (UiT – the Arctic University of Norway, Tromsø): The northern setting of Sajnovics’ language studies – Scandinavian connections and reactions

Tamás Ildikó (HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet): Számiföld hangokban és képekben. Magyar kutatók Északon

S. Varga Pál (Debreceni Egyetem): Sajnovics *Demonstratio*jának szerepe a magyar nemzettudat alakulásában

Mészáros Csaba (HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet): Sajnovics János munkásságának néprajzi értelmezése és annak korlátai

Összevetve a programot és e kötet tartalomjegyzékét, a figyelmes olvasó észrveheti, hogy S. Varga Pál nem szerepel ebben a munkában. Ő előadásának írott változatát más fórumon jelentette meg, ajánljuk szeretettel. (A finnugor nyelvrokonság és a modern magyar nemzettudat kialakulása. In: *Nyelv, kultúra és tudomány*. Köszöntő